

Lovagi felszerelések

Az Ynev fegyverei, vértzeteti című cikksorozatban (Rúna magazin I. évf. 5., 7., 8., 9. számok) kimerítő leírást kapott a tisztelt olvasó a fegyverekről, köztük a lovagok fegyvereiről is. A vértzetről szóló rész viszont ezidáig még nem jelent meg, erről a témáról viszonylag részletes tájékoztatás a Harcosok, gladiátorok kiegészítőben olvasható. Mivel e kiegészítőnek nem képezik témáját a lovagok, hiányt pótlunk azzal, ha behatóbban foglalkozunk az ynevi lovagok fegyvereivel, vértzetével, kiegészítő felszerelésével. Ezen írás szeretne egyben kedvet csinálni a hamarosan megjelenő Lovagok, fejedelmek című kiegészítőhöz is, amiben itt olvasható utalás bővebb kifejtésre kerül.

Mindenekelőtt tisztázni kell, mit is értünk a „lovag” szó alatt – természetesen ynevi környezetben (ezt azért kell hangsúlyozni, mert az ynevi lovagság messze nem azonos a történelmi előképével!). Röviden: lovag az, aki nemesi származású, nehézlovas harcmodorra képezték ki, és ezt szinte hivatásszerűen űzi is; hűségeskü köti egy vagy több személyhez, esetleg szervezethez; életét, cselekedeteit valamiféle erkölcsi kódex, szabályrendszer irányítja. Eme „definíció”-ból most csupán egy részlet kötődik cikkünk témájához: a nehézlovas harcmodor; ennek kellékeivel, ynevi változataikkal és beszerezhetőségükkel foglalkozunk.

A nehézlovas katonák felszerelése tulajdonképpen három csoportra osztható: a fegyverek, a vért, a kiegészítő eszközök, amik nagy része a ló megüléséhez, irányításához szükségesek, no meg maga a ló. A nehézlovasság, vagyis a lovagság alapvetően kétféle fegyvert használ: kardot és lándzsát (nehézlovasság kopját). Kiegészíti őket a buzogány, a bárd és a tör.

A lovag legjellegzetesebb fegyvere a lándzsa, amit sűrűn emlegetnek nehézlovasság kopjának is, mivel néhány vonásában valóban eltér a lándzsa alaptípusától. A hadicélokra használt lándzsa körülbelül négy ynevi láb hosszú, viszonylag vékony, de erős nyelű fegyver. Csúcsa általában hosszú, erőteljes levélalakot vesz fel kiemelkedő gerinccel, de – különösen az Északi Szövetség lovagjai között – elterjedt a zömök, rövid hegy is. A déli Városállamok területén a Psz. III. évezred közepétől fordul elő az a hegyforma, amikor is a köpüre keskeny oldalnyúlvány hajlik a penge felé. A nehézlovasság kopja legjellemzőbb része a nagyméretű kerek tárcsa, amely a kezét és a mell egy részét védi, de döfésnél a lándzsa jobb megtámasztását is szolgálja.

A lovag legfontosabb közelharc fegyvere, elválaszthatatlan társa a kard. Megfigyelhető, hogy a teljes, fémlemezekből készült vértzetek feltűnésével a (lovag)kardok méretei megnöttek, mivel az erősebb védelem

erősebb támadófegyvert követelt meg. A godoni lovagság kirajzása idején (a pyarroni időszámítás kezdete körül) használt lovagkard formájában gyakorlatilag megegyezett a Psz.-i III. évezred végének lovagkardjával: nagyméretű markolatgomb, kétélű, vágásra való penge, lekerekített hegy. A keresztvas legelterjedtebb változata egyenes, végén gomb alakú díszítéssel; a Déli városállamokban, de a pyarroni Államszövetség területén is kedvelik a fektetett S-alakú keresztvasat, Északon, Gorvikban és elszórtan egész Yneven elterjedt az erőteljesen a penge felé hajló keresztvas is, amely alkalmas az ellenfél kardjának eltörésére, vagy akár egy erőteljes rántással lefegyverzésére is. A lovagkardok hossza a legtöbb esetben egy-két ujjnyival meghaladna az egy ynevi lábat, de ennél semmi esetre sem hosszabbak.

Nem szabad megfeledkeznünk a hüvelyről sem, hisz fontos tartozéka a kardnak. Feltűnően áruklódik a fegyver gazdájának vagyoni helyzetéről, gazdag lovagok sokszor vagyonokat érő díshüvelyeket készíttetnek kardjuknak. Legsűrűbben a fából készült hüvelyt finom bőrral vonják be, de kedvelt az ezüst és aranyveret is, ritkábban, főnemesek oldalán drágaköves berakású hüvelyeket is láthatunk. Gorvikban a lovagok előszeretettel kötik fel kardhüvelyekre a rangjukat, győzelmeiket, tetteiket hirdető kendőket, így ott a díszítést nem viszik túlzásba, hisz a kendők úgyis eltakarnák azt.

Gyalogos harcban kaphat nagyobb szerepet a tör, ami vagy hegyestör, amivel a lemezvérték hézagait támadják, vagy masszív háritótör. Ez utóbbit nem csak széles keresztvassal látják el, hanem – különösen délen – vaskos háritógyűrűvel is. Egyes lovagok nem áthatnak fogazott pengéjű típust is használni, de ezt a legtöbb vidéken lovaghoz méltatlannak tartják.

A buzogány formájának megválasztása attól függ, hogy milyen ellenfél ellen akarják használni. Kevésbé páncélozott ellenfelek ellen elegendő, ha a bronzból, acélból vagy ritkán mágikus fémből készült buzogány fejét „csak” gumók, kúpos dudorok borítják, de a fémpáncélok ellen ez már nem elegendő. Ynev leghíresebb páncélnyitogató buzogánya bizonyára mindenki számára ismert: Shadlekből, a lovagi kultúrájáról méltán emlegetett Shadon északnyugati tartományából származik. A shadleki buzogány felét három-négy háromszög- vagy trapéz alakú gerezd díszíti, s nem haszontalanul. A másik megoldás az – az Északi

Szövetség országaiban és Toronban készítik legjobb példányait -, amikor az éles lemezek helyett tuskék meredeznek a fejből.

A bárdokkal rendkívül sokféle alakban találkozhatunk, ezért csak néhány jellegzetes bárdformát említenék meg. A csatabárdokat általában ívelt, félhold alakú fejrészsel látják el, ettől feltűnően eltér a Syburrban kedvelt típus, aminek vágóéle egyenes. Az egyébként másféle fegyverek készítésében is jeleskedő syburri fegyverkovácsok – féltve őrzött, titkos módszerrel – kis felárral (10-20%), a bárdok élet előszeretettel élesítik abbittal, aminek előnyeit aligha kell ecsetelni. Messze északon, dwoon lovagok kezében gyakran lehet látni olyan kétkezes csatabárdokat, aminek dupla feje köré szabályos kör írható, és arany vagy sárgaréz futtatása kétségtelenné teszi, hogy a napkorongot, vagyis magát Ranilt jelképezik. Ezek a csatabárdok egyéni megrendelésre készülnek, áruk (a díszítésre használt anyagtól függően) két-háromszorosa egy közönséges kétkezi csatabárd árának. A pajzsot sokan a vértzet részének hiszik, pedig inkább védőfegyvernek kell tekinteni, hisz – ha használják – aktív részese a harcnak. Különösen áll ez a híres, és az amúgy ellenséges külhoni lovagok körében is elismert gorviki, közelebről warviki lovagrend, a Marico con Raboráról elnevezett lovagszervezet pajzsaira, amiknek élet (valójában szegélyének vasalását) köztudottan élesre fenik, vagy a Kard Testvériségének – amúgy meglehetősen rossz minőségű – bőrpajzsaira, amiknek közepéből kétarasnyi fém- vagy csonttüske meredezik. De a közelharcban a közönségesebb pajzsok sem csak az ellenfél csapásainak háritására szolgálnak: ütnek, taszítanak vele, ha alkalom nyílik rá, hogy megzavarják, egyensúlyából kibillentse a szembenálló felet. A lovagok kis és közepes méretű pajzsokat választanak, különböző alakokban; a választást nemcsak a lovag ereje, küzdőstílusa, de a hagyományok is befolyásolják. A godoni lovagok - az „őstípus” – fordított csepp alakú pajzsai a Hetedkor végén már ritkán bukkannak fel; a kerek, ovális és a lekerekített sarkú, téglalap alakú pajzsok használatosak. Ez utóbbi típus jellegzetes képviselője az ereni, erigowi lovagok

pavézéhez hasonló, de annál jóval kisebb pajzsa, amit könnyű de tömör szerkezetű, ellenálló anyagú fából faragnak, majd bőrrel, textíliával borítanak és végül díszesen kipingálnak a mesterek. Itt a középén futó domborulat – ami a hátsó, karfelőli oldalon vájatként jelentkezik – nem a pajzs letámasztását könnyíti, mint a számszeríjások nagyobb pajzsánál, hanem a viselést. A déli pajzs-államok lovagsága a kopjás támadásokhoz használja azt a szintén szögletes pajzstípust, aminek alsó szegélye kisé felfele görbül, egyértelműen azért, mert a lovag ülő helyzetben tartja, és így a viselést megkönnyítve a combjához támaszthatja védőfegyverét. Meg kell jegyeznünk, hogy a nehéz vértetbe öltözött lovak sok esetben feleslegesnek tartják a pajzs alkalmazását.

Elérkeztünk a lovagi felszerelés talán legjellemzőbb részéhez, a vértethez. A nehézlovasság harcosok páncélzata az ynevi lovasság majd' négy évezrede alatt jelentősen átalakult, bonyolultságuk és mindenkor értékük is megnőtt, de feltűnő, hogy az ősi, egyszerűbb – olcsóbb – típusok is fennmaradtak, hisz mindig vannak olyan kevésbé tehető lovak, akiknek jövedelme kevés ahhoz, hogy drága páncélsodákat készíttessenek. Megállapítható tehát, hogy a legrégebbi vértet-típusok egyszerűbbek, olcsóbbak, kisebb az általuk nyújtott védelem is.

A sokat emlegetett godoni lovak – a fennmaradt ábrázolásokról tudjuk – sodronypáncélt viseltek, ami az egész testüket beborította. Valószínű, hogy a kevésbé tehetősek még egyszerűbb, láncfonatból készült védőöltözetet hordtak, de alapvetően rajtuk is láncing és láncharisnya volt, amit a szintén fémszövetből készült csuklya egészített ki. Pyarron alapításának idejéből származó faliképeken és kódex-miniatúrákon feltűnnek a lemezből készült vértedabok is, de ezek egyelőre még csak egyszerű váll-, kar- és lábvérték, amik leginkább csak előről védtek. A sisakok ősi kiegészítői az ynevi harcosok felszerelésének, így az első lovakon is láthatóak voltak. Érdekes

módon, amikor a lovagi harcmódor és eszmény terjedni kezdett északon, a korai sodronyvértek helyett ott a kyrektől örökölt pikkelypáncélokot hordták, legalább egy évezreden keresztül, de még ma is előfordul, sőt, Toronban – túlcicomázott formában – a Zászlóháborúk hatására kialakult lovagság ma is előszeretettel, büszkén viseli ezt a páncéltípust. Hát igen, a kyr örökség dacos felvállalása nem mindig jár együtt a legésszerűbb megoldásokkal... Erre a vértre az a jellemző, hogy hosszú, combközépig érő, kabátszerűen szabott szövetre vagy puha bőrre varrják-szegecselik del a négyszög vagy félkör alakú fémpikkelyeket, hozzá láncharisnyát, vállvértet és sisakot öltenek. A Hetedkor végének toroni páncélmesterei, armattorai olyan fokra emelték ennek az ősi típusú vértnek a készítését, hogy a vért (változatlan MGT mellett) az alaptípusnál eggyel jobb SFÉ-vel rendelkezik, bármelyik fémből is kovácsolják ki a lemezeit (acél – 4, abbitacél – 5, stb.)

A Psz. II. évezred közepén aztán megjelentek az első, már teljesvértnek ítélt páncélok, bár egyes technikai részletek még messze álltak a kiforrott formáktól. Így a mell és hátvért még nem követte a test domborulatait, kör- vagy téglalapalakúak voltak, mintha gömbhéjból vagy hengerpalástból hasították volna ki őket. Az ízületeket védő csuklós szerkezetű vértedabok is csak a III. évezred elején jelentek meg. Természetesen a háborúk tapasztalatai adták a legnagyobb lökést a klasszikus teljes vért kialakulásához, közülük is a Zászlóháborúk – nem véletlen, hogy észak vörös lobogói alatt tűntek fel először -, de a fejlett hadi tudományokról híres warviki lovak kisebb találmányai is hozzájárultak a teljes lemezpáncélzat kifejlesztéséhez.

Tekintsük át a teljes vértet részeit! A legszembetűnőbb darab a mellvért, amelyet a gyomorszáj tájékán lemezzel erősítenek meg, amely mozgatható, így elősegíti a szabad mozgást. Díszesebb páncélok a szélét áttörésekkel cicomázzák; főleg shadoni, gorviki, predoci és edorli darabokon figyelhető ez meg. A sima, tagolatlan mellvértet preferálják viszont észak lovagjai. A mellvas jobb oldalára csuklós kampót csavaroznak, ami a nehéz lánzsa megtámasztására szolgál. A hátvasak is tagoltak, követik a test formáját, díszítésként – szintén délen – sokszor bordázzák, vagy a kovácsolás során szövetmintákat kalapálnak a lemez felületére. A mell- és hátvasakhoz

fémgyűrűvel kapcsolódik a csatakötény, ami vagy hosszúkás, lekerekített végű, tenyéryi széles, domború fémlemezkből áll, vagy pedig – a drágább változatokon – rákozott, vagyis szegecselt, keskeny lemezekből állítják elő. Szintén déli vívmány, hogy a csatakötényt tagolják: a combok felé megnyújtják, a közepén így keletkezett rést sodronnyal fedik. Nyilvánvaló, hogy ez a forma nagyban megkönnyíti a ló megülését. A mellvérthez kapcsolódik a vállvas, amit Kránban, Toronban, Gorvikban, de Syburrban, Enysmonban és Sempyerben is tüskékkel, éles tarajokkal tesznek félelmetesebbé és veszélyesebbé. A mellvértet egyes sisaktípusok alkalmazásánál állvérttel egészítenek ki, amely a nyak vonalához igazodik. A mellvért és a vállvas találkozásánál szabadon hagyott hónaljat hónaljkoronggal fedik, de ez a hely még ettől is a vért legtámadhatóbb pontja marad. A korong alakú lemez szintén olyan felület, ami „kínálja magát” a díszítésre. Az északi lovagok hónaljkorongja jellegzetes módon nagyméretű, és közepén kiugró túske van. A karvasak csőszerűek, az alsó és felső részét a könyökvért köti össze. A könyökhajlatot pillangó- vagy korong alakú, sokszor szintén tüskés kiszélesedés védi. Gorviki „túlkapás”, hogy a könyökvédőt sokszor neveltségesen nagyra, csőszerűre készítik. A vaskesztyűt nem minden lovag kedveli, sokszor megelégednek a sodronnykesztyűvel, aminek tenyér felőli oldala puha szövethől – színes bársonyból – készül, de a bőrkesztyű sem ritka. A vaskesztyűk is minden esetben csak a kézfejet takarják, az ujjakra pedig kesztyűre varrt fémpikkelyek védik. Fejlettebb páncéltakozási technikával rendelkező mesterek a csuklórészt rákózzák, amitől az hüen követi a kéz mozgását. A combvérték még a 15. Zászlóháború idején is legtöbbször csak előről védenek, de léteznek a láb vonalát tökéletesen követő csőszerű lábvérték is. Ugyanez elmondható a lábszárvértre is. A vaspapucsot, vagy más néven vassarut lemezsávokból alakítják ki, cége hegyes vagy lekerekített. Csak lovon ülve viselték, érthető okokból.

Szegényebb lovagoknak használható alternatívát jelent a teljes vértzet és a brigand kombinációja. Emlékeztetőül: a brigand (vagy brigantin) a mellvértet helyettesítő posztó- vagy bőrzeke, aminek rétegei közé fémlemezket varnak. Sokkal olcsóbb a teljes vértzetnél, és nem biztosít ugyan akkora védelmet, de ár-érték arányában

megfelelő. (Értékei: MGT:7, SFÉ: 5, ára: 120-130 arany, súlya: 28-30; acéllemezekből készítve.)

Rendkívül változatos képet mutatnak a sisakok. Az Északi Szövetség államaiban felcsapható, vagy zárt arcrészű, félgömb alakú sisakot használnak, keskeny szemnyílással. Ehhez a sisaktípushoz feltétlenül szükséges az állvért, mert az az alsó felét nem takarja. A nyakrész hosszan hátranyúlik, néha rákozott. Kivételként említhető a dwoonok sisakja, ami egyszerűbb fazéksisak, lapos tetővel, T-alakú kivágással. A toroniak rendszerint kúpos üstsisakot hordanak, arcrészénél kacskaringós kivágása, apró légzőrései díszítőelemként funkcionálnak. A Pyarron-barát országokban a tojásdad sisakformát kedvelik, aminek felcsapható sisakrostélyához nem szükséges az állvért. Az Északi Városállamok területén, és Erion befolyási övezetében is használatos az abasziszi falanxharcosoktól átvett arcvért nélküli sisak, amit erőteljes, sokszor bizarr formájú orrvédővel szerelnek fel, tetején masszív gerincél fut, ami tarajos díszítések felerősítésére is szolgál. A sisakok cicomázása általános egész Yneven, tollforgót, lófarkat szinte mindenfelé láthatunk a harcra vagy lovagi tornára felsorakozó lovagok sisakjain. A rémisztő díszítések sem ritkák, erre a célra leginkább különféle szarvakat használnak, de az állati vagy emberi koponyát formázó sisakrostély is félelmet kelthet az ellenség soraiban. Egyedülállóan különleges a Deva Morrola lovagok sisakrostélyja: saját arcukat próbálja többé-kevésbé hüen ábrázolni.

A lovagi felszerelés kiegészítői közül kettőt kell feltétlenül kiemelnünk: a nyerges és a zablát. Előbbit azért, mert a nehéz, merev páncéltakozásban a ló megülése igen nehéz, ráadásul a harc még nehezebbé teszi, ezért szükségszerűen kialakultak speciális nehézlovas-nyergek. Ezek magas háttámlása, kápája, lábtámasza szinte körülöleli, rögzíti a lovag alsótestét, aki így sokkal könnyebben osztogatja csapásait a nyeregből. A zabláknak a III. évezredre kialakult változata, a feszítőzabla a vad harci ménnek irányítására szolgál: a lovas rántásának erejét megsokszorozza, nyelvszorító vasa fájdalmat okoz a lónak, ezáltal hirtelen

megállásokra, fordulásokra kényszeríthető az állat.

A lovagi hadviselés, a nehézlovasság meghatározó hadnem Ynev hetedikori történelmében. A lovak fegyverzete, páncélja lassú fejlődésen ment keresztül, minek eredményeképp kialakult a teljes vértet. A Psz. III. évezred közepétől a páncéltovábbításban alkalmazott technikai újítások (a páncélkesztyű, nyak-, váll- és combvért rákötése, a részek csuklós rögzítése, a páncéldarabok bordázással történő erősítése, ami vékonyabb lemezek használatát eredményezi) a teljes vért súlya háromnegyedére-kétharmadára csökkent, és viselője mozgását is jobban követi, tehát összességében könnyebben hordható. Fontos megjegyezni, hogy az efféle páncéltovábbítás-műrekek még a 3700-as években sem mindennaposak; az elkészítésükhöz értő mesteremberekből

(illetve sokszor törpékből) pár tucatnyi van egész Yneven. Leghíresebbek Gorvik, Shadon, a Pajzsállamok és Erigow páncéltovábbítói, de Gilron papjai közt is vannak jeles páncéltovábbítók. Munkájuk híre az ország határain is túljut, messziről jönnek a nemesurak vértet készíttetni hozzájuk. Éppen ezért az áraik sem átlagosak: két-háromszorosát is elkéri annak az összegnek, mint amennyiért szerényebb képességű társaik dolgoznak.

2000.02.

Szerző: J.A.

Forrás: Rúna magazin VI.évf./1.szám

Szerkesztette: Magyar Gergely